

Hrvatski jezik u hrvatskom časopisu

|| N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Često se znam naći sa svojim susjedom, prevoditeljem filozofskih djela s njemačkog jezika. "Postoje samo dva prava, kompletna jezika", kaže, "njemački i grčki". Ja ga gledam, a on nastavi: "Vidiš, Englezi nemaju riječ za *Geist*. Kako to reći engleski? *Ghost*, *spirit* ili *spectre*?" Njemačka riječ *Geist*, kao uostalom i hrvatska riječ "duh" pokriva sva tri značenja. Slično je i s razlikovanjem uma (*Vernunft*) i razuma (*Verstand*), temeljnim pojmovima Kantove filozofije. Mi obično engleski *mind* prevodimo kao um, no engleski prijevod naslova Kritike čistoga uma ipak je *Critique of Pure Reason*. I tako dalje i tako dalje...

Nije mi namjera da čitatelja gnjavim sa suptilnostima filozofske terminologije i mukama prevoditelja filozofskih knjiga, nego želim prije svega postaviti pitanje ima li moj prijatelj pravo kad kaže da su njemački i grčki jedini pravi jezici. (Latinski to očito nije jer su se i u Rimu mučili da prevedu grčke termine; uostalom učeni su Rimljani čitali i pisali grčki.) Dakako da njemački i grčki to jesu, ali i hrvatski je jedini pravi jezik!

Nijedan jezik na svijetu nema valjda toliko riječi koji izražavaju rodbinske odnose i ljudske naravi. Dok engleski ima samo *uncle*, *aunt*, *cousin* i *relative*, mi imamo strica, strinu, ujaka, ujnu, bratiće, sestriće, sestrične, jetrve i zaove... Ili na koliko se sve načina može čovjeku, Hrvatima reći da je bedak, tj. da se ne uklapa u zajednicu? Toliko da bi se samo od tih riječi mogao sastaviti rječnik. Razlog je očit. Hrvati su živjeli u zadrugama, po tri ili četiri naraštaja pod istim krovom, pa je bilo vrlo važno tko je kome tko i kako se u toj tijesnoj zajednici snalazi. Da skratimo: ne postoje pravi i krivi jezici, razvijeni i primitivni, nego se jezik stvara prema potrebi komunikacije u nekoj užoj ili široj zajednici. Ja se hvalim (Nijemcima!) kako sam izmislio novu riječ u njihovom jeziku, *Torfreileben*, no očito ta riječ Nijemcima nije potrebna jer tamo nije običaj da se čovjek druži s glupanima.

Zaključak o pravim jezicima mogao bi se proširiti i na domaće stručne časopise koji izlaze na hrvatskom jeziku, kao što je (djelomično) i ovaj. O njima piše i profesor Igor Čatić u ovoj rubrici (KUI 1-2/2015), pa negoduje zato što se pisanje na hrvatskom jeziku ne vrednuje isto kao i pisanje na engleskom. Tome bih mogao dodati i svakome poznatu činjenicu da unatoč tome što hrvatska kemijska nomenklatura i terminologija postoji još od Bogoslava Šuleka, još se uvijek vode rasprave o tome je li "isprav-

nija" ova ili ona riječ, treba li pisati "molekularni", "molekulski" ili "molekulni", "rendgenski", "rentgenski" ili "rengenski". Zašto? Zato što se malo tko od stručnjaka hrvatskim jezikom služi, bilo u čitanju, bilo u pisanju.

Stavimo jednom ruku na srce i recimo sami sebi: mi smo jedna mala i primitivna sredina. Da, baš primitivna. Da vam bude jasnije o čemu govorim, ispričat ću vam sudbinu jednog mojeg rukopisa koji sam ponudio nekom (neću reći kojem) izdavaču. Riječ je o rukopisu znanstveno-popularne knjige, ali napisane na malo neobičan način, naime u obliku dijaloga. Na stranu sad da svatko može raditi sa svojim novcem što ga volja, da sam – ako mi je toliko stalo – mogao knjigu i sâm izdati, da je diskrecijsko pravo izdavača da nešto izda ili ne izda (kao i urednika da nešto objavi ili ne objavi), itd., itd. – nego ću se osvrnuti na način na koji je rukopis odbijen. Dakle, glavna urednica misli da je tema dobra i rukopis dobro napisan, no treba ga malo doraditi – naime tako da se može objaviti u obliku eseja. Ja se češem po glavi, ne razumijem ništa, pa tražim daljnja objašnjenja. Ne dobivam ih, no uspijevam postići da se rukopis pošalje na još jednu recenziju. Recenzent je ovaj put profesorica fizike na nekom našem fakultetu, koja drvljem i kamenjem napada rukopis. (Rukopis je, da se razumijemo, prije toga dobio dvije vrlo pozitivne ocjene.) Prof. dr. sc. pak – kao svaka primitivna osoba – duboko prezire ono što ne razumije. Očito nikad nije čula da se knjige pišu u dijaloškoj formi, a kamoli da bi takve knjige čitala.

Hoćete li primjer takvih knjiga? Imate ih koliko hoćete. Platon nije knjige pisao drugačije nego u obliku dijaloga. Tako je pisao Galileo Galilei i Giordano Bruno, svoju su filozofiju u obliku dijaloga prikazali Berkeleyy i Leibniz, a od novih autora primjer neka vam bude knjiga *Dokazi i opovrgavanja* Imre Lakatosa, prvi put objavljena 1976. godine. "To su ti bedaci", kaže meni Vesna V. iz sela Repušnice kraj Kutine, s jedva završenom osnovnom školom, inače sestrična moje pokojne supruge. Da, ima Vesna V. pravo, to su zaista bedaci, ali ti i takvi ljudi sjede na utjecajnim mjestima, kroje naše sudbine, određuju naše karijere i uništavaju naše živote jer je za Hrvata *Torfreileben* nedostižni ideal.

Upravo sam završio rukopis svoje prve znanstveno-popularne knjige na engleskom jeziku. "Zašto je nisi napisao na hrvatskom?", pita me kolega. Eh, što da kažem. Ništa.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr